

Anmälan av böcker utgivna 2015

BO ERIKSSON

Stockholms universitet

Föreliggande anmälan avser ett urval av böcker rörande svensk och nordisk historia utgivna 2015. Det rör sig om böcker som redaktionen, med beaktande av recensionsrådets synpunkter, har bedömt som viktiga att uppmärksamma i *Historisk tidskrift*, men som av en eller annan anledning inte har recenserats eller kommer recenseras i tidskriften. Då två år eller mer har förflutit sedan utgivningen av böckerna i fråga anmäls de på detta sätt, för att recensionsavdelningen även fortsättningsvis skall kunna hålla rimlig aktualitet. Till skillnad från de reguljära recensionerna i *Historisk tidskrift* innehåller denna anmälan inga kvalitativa omdömen om de behandlade böckerna.

MONOGRAFIER OCH POPULÄRVETENSKAPLIGA VERK

Eva Blomberg, *Det går an – Jämställdhetsombudsmannen i Sverige 1980–2008* (Malmö: Universus Academic Press 2015). 207 s.

När Jämställdhetsombudsmannen (JämO) grundades 1980 var den en av de första ombudsmännen i världen. Dess syfte var att ta emot anmälningar om könsdiskriminering på arbetsmarknaden och arbeta aktivt med att föra jämställdheten framåt. Eva Blomberg visar med sin studie att Jämställdhetsombudsmannen inte löste diskrimineringen på arbetsmarknaden men vann däremot allmänhetens förtroende. Eva Blomberg är professor i historia vid Södertörns högskola.

Mats Burström, *Skärvor av 1900-tal: Arkeologiska essäer* (Lund: Nordic Academic Press 2015). 120 s.

Denna rikt illustrerade, populärvetenskapliga essäbok syftar till att belysa det nyligen förflutna och rikta det arkeologiska intresset mot sentida lämningar. Författaren besöker bland annat en inspelningsplats i Kalifornien,

en arena för Tredje rikets skördefestival, och gropen efter en störtad raket i Småland. Flertalet av texterna publicerades ursprungligen som understreckare i *Svenska Dagbladet*. Mats Burström är professor i arkeologi vid Stockholms universitet och kulturskribent.

Urban Claesson, *Kris och Kristnande: Olof Ekmans kamp för kristendomens återupprättande vid Stora Kopparberget 1689–1713. Pietism, program och praktik*. Skrifter utgivna av svenska kyrkohistoriska föreningen. II ny följd (Göteborg & Stockholm: Makadam 2015). 265 s.

Denna studie fokuserar på kyrkoherden i Falun Olof Ekman (1639–1713) stora reformprogram för kristendomens återupprättande. Han hade bland annat nya idéer om allmän skola i varje församling och församlingsmedlemmarnas medbestämmande i kyrkliga frågor. Han ville dessutom utrota fattigdomen och avskaffa orgelmusiken i kyrkorna. Ekman verkade i församlingarna vid Stora Kopparberget 1689–1713 och kom att bidra till att utveckla en lokal variant av nya pietistiska idéer. Urban Claesson är professor i historia inriktning kyrkohistoria vid Högskolan i Dalarna.

Christopher Collstedt, *I begynnelsen var dådet: Talet och tystnaderna om våld mellan män från 1700-tal till tidigt 1900-tal* (Göteborg: Daidalos 2015). 284 s.

Christopher Collstedts *I begynnelsen var dådet* vill uppmärksamma mäns utsatthet för våldsbrott. Studien syftar till att klarlägga de historiska härkomstlinjerna till den tystnad som författaren menar råder i dagens offentliga samtal om mäns våld mot män. Rötterna till denna tystnad finner han i de historisk-epistemologiska omorienteringar och diskursiva processer som tog fart under 1700-talet och accentuerades under 1800-talet. Undersökningen bygger på analyser av bland annat lagar, politiska debatter, rättspsykiatriska och kriminalpsykologiska fallbeskrivningar samt rättsprotokoll och domar. Christopher Collstedt är docent i historia vid Lunds universitet och har bland annat haft projekt på kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet.

Tilda Maria Forselius, *God dag, min läsare! Bland berättare, brevskrivare, boktryckare och andra bidragsgivare i tidig svensk veckopress 1730–1773* (Lund: Ellerströms 2015). 327 s.

På 1730-talet började en rad veckoskrifter komma ut i Stockholm som syftade till att lära ut goda seder genom att roa. *God dag, min läsare* är en studie

av de mediehistoriska förutsättningarna för denna utgivning. Författaren analyserar bland annat hur brev användes i veckoskrifterna och inplacerar tryckerier, försäljning, censur, redaktörer, berättarkonventioner och läsare i ett samhällsperspektiv med fokus på maktförändringar. Tilda Maria Forse-lius är fil. dr i litteraturvetenskap, skribent och redaktör.

Jukka Gronow & Sergey Zhuravlev, *Fashion meets socialism: Fashion industry in the Soviet Union after the Second World war*, Studia Fennica Historica 20 (Helsingfors: Finnish Literature Society (SKS) 2015). 303 s.

Efter andra världskriget växte det fram en modeindustri i Sovjetunionen. Denna bok analyserar de förändrade ekonomiska, sociala och kulturella villkoren för denna industris framväxt och utveckling under både avstalinisering och kalla kriget. Jukka Gronow är professor emeritus vid Uppsala universitet och Sergey Zhuravlev är forskningsdirektör på ryska historiska institutet vid ryska Vetenskapsakademien i Moskva.

Joakim Hansson, *Komfort framför allt, men även nytta och nöje – teknik, apparater och redskap i byggnader före andra världskriget*. (Helsingfors: Nordprint 2015). 341 s.

Denna faktsäckade bok uppmärksammar redskapen, installationerna och maskinerna i historiska byggnader före andra världskriget. I fokus står inte primärt byggnadens konstruktionslösningar utan hur man löst frågor kring komfort och användning av byggnaderna som till exempel uppvärmning, belysning, kökets utrustning, hygien, städning och brandsäkerhet. Joakim Hansson är lektor vid Uppsala universitet Campus Gotland.

My Hellsing, *Hedvig Elisabeth Charlotte: Hertiginna vid det gustavianska hovet*. (Stockholm: Atlantis 2015). 321 s.

Hedvig Elisabeth Charlotte är en populärvetenskaplig bok som behandlar hertiginnan Charlottes roll som politisk aktör vid det svenska hovet och ett tidsvittne. Hedvig Elisabeth Charlotte (1759–1818) var gift med hertig Carl och därmed svägerska till Gustav III. Hon lämnade efter sig en ambitiös och omfattande journal som hon tillägnade Sophie von Fersen. Utifrån denna dagbok och annat samtida källmaterial förmedlar My Hellsing en bild av hertiginnan och hennes liv samt beskriver vad som drev henne till att skriva och blanda sig i den samtida politiken. My Hellsing är fil. dr i historia på Historiska institutionen vid Uppsala universitet.

Rainer Knapas, *Landet som var: Karelska kulturbilder* (Helsingfors: Schildts & Söderström 2015). 224 s.

I centrum för Rainer Knapas bok står Karelen, ett område som länge har varit av gemensamt intresse för Finland och Ryssland. Det har också givit bokens övergripande perspektiv på den karelska kulturen. För att förstå Karelen historia och nutida ställning måste de båda faktorerna verkligen geografiskt landområde och idéer om Karelen kombineras. Boken skildrar därför idéernas uttryck i berättelser, bilder och symboler, från 1700-talets Gamla Finland fram till nutiden och till Karelen som ett ryskt gränsland. *Landet som var* är skriven i essäform och vänder sig till den breda allmänheten. Rainer Knapas är fil. dr och konst- och kulturhistoriker vid Helsingfors universitet.

Jytte Larsen, *Også andre hensyn: Dansk ligestillingshistorie 1915–1953* (Århus: Aarhus Universitetsforlag 2015). 199 s.

Denna bok skildrar hur det gick till när kvinnor i Danmark fick lika rösträtt med män genom grundlagsändringen den 5 juni 1915. Författaren, som är seniorforskarare vid KVINFO vid Århus universitet, beskriver också de efterföljande reformerna som avskaffade de sista könsdiskriminerande bestämmelserna (rätt till lika lön, tillgång till offentliga ämbeten med flera). Boken är del 2 i ett översiktsverk om modern dansk jämställdhetspolitik. Del 1 behandlade perioden 1849–1915.

Mats Larsson, *"Vi kristna unga kvinnor": Askers Jungfruförening 1865–1903 – identitet och intersektionalitet*, *Studia Historico-Ecclesiastica Upsaliensia* 48 (Uppsala: Uppsala universitet 2015). 362 s.

Denna bok studerar den lokala Jungfruföreningen, en grupp ogifta unga kvinnor i nära relation till baptistförsamlingen som möttes för bön, bibelläsning och samtal, i Asker 1865–1903. I fokus för undersökningen står hur identiteter formulerades som kristen, kvinna och ung och gestaltades under en tid av stora kyrkohistoriska förändringar och varför det skedde på detta sätt. *"Vi kristna unga kvinnor"* är Mats Larssons avhandling för teologie doktorexamen i kyrkohistoria vid Uppsala universitet.

Mattias Legnér & Mia Geijer, *Kulturarvet och komforten: Inomhusklimatet och förvaltningen av kulturhistoriska byggnader och samlingar 1850–1985* (Klintehamn: Krilon 2015). 300 s.

Kulturarvet och komforten behandlar frågan om vår syn på och tillämpning av värme- och ventilationsteknik i kulturhistoriska miljöer, ett spörsmål som

sätter fingret på svårigheterna med att förena trivsel, hälsa och bevarande av kulturhistoriskt värdefulla hus och föremålssamlingar. Boken vänder sig till arkitekter, fastighetsförvaltare, ingenjörer, konservatorer, antikvarier, forskare och studenter som är intresserade av drift och vård av äldre byggnader. Mattias Legnéér är professor i kulturvård vid Uppsala universitet och Mia Geijer är adjungerad universitetslektor i kulturvård vid Uppsala universitet.

Ulf Litzén, *Fysik i Lund under 300 år* (Lund: Historiska Media 2015). 197 s.

Fysik i Lund under 300 år är en populärvetenskaplig bok som skildrar hur fysiken har utvecklats i historien och vid Lunds universitet. Den är utgiven av Lunds universitetshistoriska sällskap i samarbete med Historiska gruppen vid Fysicum. Många apparater och andra rariteter från institutionens samlingar dokumenteras. Med sina många bilder, korta kapitel och faktarutor vänder sig boken till en bred historieintresserad allmänhet. Författaren är professor emeritus i atomfysik vid Fysiska institutionen i Lund.

Jens Ljunggren, *Den uppskjutna vreden: Socialdemokratisk känslopolitik från 1800- till 1980-talet* (Lund: Nordic Academic Press). 336 s.

I denna studie analyseras hur känslor har påverkat svensk politik. Med utgångspunkt i politisk retorik och argumentation inom den socialistiska rörelsen problematiserar författaren den "känslopolitik" som svensk socialdemokrati bedrev från 1880- fram till 1980-talet. Inte sällan har den svenska socialdemokratin utnyttjat den politiska vreden men också begränsat och kanaliserat den till andra känsloutryck. Jens Ljunggren är professor i historia vid Stockholms universitet.

Johan A. Lundin & Fredrik Nilsson, *Spritsmuggling på Östersjön: En kulturhistorisk studie av nätverk i tillblivelse*, Centrum för Öresundsstudier 35 (Stockholm & Göteborg: Makadam förlag i samarbete med Centrum för Öresundsstudier vid Lunds universitet 2015). 227 s.

I denna bok analyseras spritsmugglingen på Östersjön eller The Vodka Sea som Östersjön också kallades. Populärkulturella skildringar beskriver oftast smugglarna som djärva, äventyrliga och ett slags folkliga hjältar. De båda författarna tränger bakom dessa myter och romantiserande bilder som funnits och finns alltjämt om smugglarna. I fokus för studien står hur spritsmugglingen organiserades och hur det byggdes upp nätverk som sträckte sig över nationsgränserna. Boken innehåller många fotografier från tiden. Fredrik Nilsson är professor i etnologi och verksam som föreståndare för Centrum

för Öresundsstudier vid Lunds universitet. Johan A. Lundin är bitr. professor i historia vid samma centrum.

Heléne Lööw, *Nazismen i Sverige 2000–2014* (Stockholm: Ordfront 2015). 287 s.

Nazismen i Sverige 2000–2014 beskriver hur vit-maktrörelserna i Sverige som till exempel Svenska motståndsrörelsen och Svenskarnas Parti vuxit fram och vunnit ny terräng under det senaste decenniet. Bakgrunden till framgångarna finner hon i en fördjupad ekonomisk kris, internationella nätverk och intensivt propagandarbete. På flera håll i landet vann nazister framgångar i valen 2014 och sitter nu i kommunfullmäktige. Där har de stärkt sin position genom att överta frågor som att reparera lekplatser och starta medborgargarden, som andra partier av olika skäl inte ägnat samma uppmärksamhet. Heléne Lööw beskriver hur utvecklingen gått till och ger förslag på hur vi kan gå tillväga för att bemöta och bekämpa vit-maktrörelserna.

Klaus Misgeld, Karl Molin & Pawel Jaworski, *Solidaritet & diplomati: Svenskt fackligt och diplomatiskt stöd till Polens demokratisering under 1980-talet* (Huddinge: Södertörns högskola 2015).

Denna bok är en studie av Sveriges roll under Polens förvandling från kommunistisk enpartistat till liberalt folkstyre mellan 1980 och 1989. Fokus ligger på den svenska fackföreningsrörelsens och diplomatins insatser under 1980-talet. Sverige bidrog med bland annat materiellt och moraliskt stöd förmedlat främst genom polska aktivister i Sverige. Författarna är historiker med anknytning till Södertörns högskola.

Axel Moberg, *Ekot av kriget: Hur andra världskriget skildrades i dåtida svenska tidningar* (Stockholm: Instant Book 2015). 358 s.

Denna bok beskriver tidningsrapporteringen under andra världskriget. Framställningen är kronologiskt upplagd och författaren redovisar hur krigshändelserna återgavs för den svenska tidningsläsande allmänheten vecka för vecka, månad för månad, år för år. Axel Moberg har gått igenom omkring 24 000 dagstidningsnummer med fokus på utrikesnyheterna. Boken bygger framför allt på tidningsmaterial men också på sekundärlitteratur och vänder sig till både en akademisk publik och en bred, historiskt intresserad allmänhet. Axel Moberg är före detta tjänsteman vid UD.

Sebastian Olden-Jørgensen, *Ludvig Holberg som pragmatisk historiker. En historiografisk-kritisk undersøgelse* (Köpenhamn: Museum Tusulanums Forlag 2015). 160 s.

Den dansk-norska författaren Ludvig Holberg (1684–1754) skrev inte bara dramatik utan också flera betydelsefulla historiska arbeten. I boken uppmärksammas både Ludvig Holbergs egen historiesyn och tidens skiftande uppfattningar om honom som historiker. Författaren är mycket kritisk till hur Ludvig Holbergs historiska författarskap har beskrivits och tolkats de senaste decennierna. Sebastian Olden-Jørgensen är lektor i historia på Saxoinstitutet vid Köpenhamns universitet.

Lennart Pehrson, *USA:s historia* (Lund: Historiska Media 2015). 398 s.

Denna populärhistoriska bok skildrar USA:s historia, från självständighetsförklaringen 1776 fram till de rättsliga prövningarna av övervakning av telefonsamtal och e-poster som ägde rum 2015. Boken syftar till att ge en klagörande bakgrund till utvecklingen i dagens USA och i fokus står de större politiska händelseförloppen. Boken vänder sig till en bred historieintresserad allmänhet. Lennart Pehrson är journalist och utrikeskorrespondent och författare till en rad böcker som berör USA.

Jan Samuelson, *Det åländska folkets historia, II:2: Stormaktstiden från slutet 1500-talet fram till 1721* (Mariehamn: Ålands kulturstiftelse 2015). 436 s.

Det åländska folkets historia är en bok som skildrar det åländska samhällets ställning i det svenska stormaktstida väldet. Författaren tar upp flera olika teman som berör Åland och dess befolkning samt relation till den svenska överheten: bebyggelse, resor, dagligt arbete, skattetryck och militära utskrivningar, förvaltning, överhetens makt, kyrkan och krig. Boken bygger på omfattande käll- och litteraturstudier och är försedd med noter. Den vänder sig till såväl forskare som en historiskt intresserad läsekrets på och utanför Åland. Jan Samuelson är professor i historia vid Mittuniversitetet, Sundsvall.

Erling Sandmo, *Tid for historie: En bok om historiske spørsmål* (Oslo: Universitetsforlaget 2015). 240 s.

Erling Sandmos *Tid for historie* ställer frågor kring historia och lyfter fram ämnets metodologiska och teoretiska utmaningar. Boken fokuserar på historiska texter men också på de teorier och idéer som omgärdar texterna

samt de metoder som historieskrivningen använt för att begripliggöra dem. Boken är indelad i sju delar: "Antikken og historiens vi", "Middelalderen og tidens problem", "Renessansens forskjeller", "Opplysningens avstander", "Den egentlige historien", "Den uoppnåelige sannheten" och "Fremtidens historie". Erling Sandmo är professor i historia vid Oslo universitet.

Ulrica Söderlind, *Ancient Foodways: Gastronomy in Egypt, Greece, Rome, Luristan and the Muslim World* (Malmö: Universus Academic Press 2015). 343 s.

Ancient Foodways skildrar uppkomsten och spridningen av matkulturer i några av de äldsta civilisationerna: Egypten, Grekland och Rom, Lorestan (en provins i västra Iran vid Zagros bergen) och den muslimska världen. Med utgångspunkt i ett historievetenskapligt gastronomiskt perspektiv studeras befolkningsstrukturer, agrara förhållanden, distribution och konsumtionsmönster samt föda och matlagningssätt med flera andra faktorer av vikt för utvecklingen av olika matkulturer. Undersökningen bygger på omfattande käll- och litteraturstudier. Ulrica Söderlind är universitetslektor vid Restauranghögskolan Umeå universitet.

Jennica Thylin-Klaus, *Särdrag, stavnig, självbild: En idéhistorisk studie av svensk språkplanering i Finland 1860–1920* (Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland 2015). 380 s.

Särdrag, stavnig, självbild är en studie av hur det kom sig att svenskan i Finland började följa normerna för svenskan i Sverige. Författaren uppmärksammar debatten kring särdragen i den finländska svenskan (finlandismerna) och hur man såg på stavningsreformen. Boken är en bearbetad version av författarens doktorsavhandling i historia som lades fram vid Åbo Akademi 2002. Jennica Thylin-Klaus är fil dr i historia och förlagsredaktör vid SLS samt även huvudredaktör för *Historisk Tidskrift för Finland*.

Östen Wahlbeck, *Inflyttad från Sverige: En studie av rikssvenska erfarenheter i Helsingfors* (Möklinta: Gidlund 2015). 194 s.

Inflyttad från Sverige är en studie av den nya svenska migrationen till Finland. Boken ger både ett historiskt perspektiv på migrationen österut och erfarenheterna av sociala integrationsprocesser och etniska gränsdragningar i en lokal kontext. Undersökningen bygger på omfattande käll- och litteraturstudier samt intervjuer med inblandade aktörer. Östen Wahlbeck är universitetslektor i sociologi vid Helsingfors universitet.

Per-Erik Åbom, *Farsoter och epidemier: En historisk odyssé från pest till ebola* (Stockholm: Atlantis 2015). 398 s.

Denna populärvetenskapliga bok behandlar smittsamma sjukdomar i form av epidemier – i vissa fall pandemier – och deras uppdykande, utbredning och konsekvenser i historien. Författaren varvar medicinska redogörelser med kulturhistoriska synvinklar. Per-Erik Åbom är pensionerad infektions- och smittskyddsläkare och präst i Svenska kyrkan.

Bengt Åhsberg, *Studenter i krig och fred: Sverige och det internationella studentsamarbetet i storpolitikens skugga 1919–1970* (Malmö: Universus Academic Press 2015). 430 s.

Ämnet för denna studie är internationell studentpolitik. Syftet är att studera den svenska studentdebatten och den internationella ungdomsverksamheten 1919–1970. Författaren vill ge en sammanhängande skildring av Sveriges förenade studentkårers internationella engagemang med särskild fokus på deras medverkan i de internationella studentorganisationerna International Union of Students, som var kommunistdominerad, och International Student Conference, som var ett forum för västvärldens studenter. Bengt Åhsberg är fil. dr i historia och har varit verksam som universitetslektor i historia vid Blekinge tekniska högskola.

ANTOLOGIER

Mikhail Abramzon, Natalya Frolova, Ann-Kristin Högman & Peter Olausson (red.), *Iron Links: Essays about Swedish Migrants to the Urals from the Beginning of the 1700s to the Late 1800s* (Karlstad & Magnitogorsk: Magnitogorsk Publishing House 2015). 267 s.

Boken beskriver den arbetskraftsutvandring som skedde från värmländska Degerfors till järnbruk i Uralbergen och som tog sin början 1876. Somliga återvände medan andra stannade kvar. Ättlingar till dessa utvandrade svenskar bor ännu kvar i byn Tirlyan och på andra orter i Ural. Antologin är indelad i fyra delar: (1) Development of Russian iron industry and the Ural colony, (2) The character of forced migration, (3) Migration patterns and the view of the other och (4) Thoughts in view of future comparison. Förutom redaktörerna medverkar Helene Carlbäck, Gennady Chagin, Per Enerud, Nadezdha Makarov, Hans Norman, Tatyana Rozhkova, Olesya Starodubova, Martin Åberg och Sune Åkerman.

Lars Elenius (red.), *The Barents Region: A Transnational History of Subarctic Northern Europe* (Oslo: Pax Forlag 2015). 518 s.

The Barents region tar ett stort grepp på ett stort område: Barents region innefattar nordliga delarna av Norge, Sverige, Finland och Ryssland. Boken skildrar områdets historia från ca 800 fram till 2010 och är skriven av 27 forskare från flera olika länder. Den är tänkt att tjäna som kurslitteratur på universitetsnivå men kan läsas av alla intresserade av komparativ transnationell historia. Förutom huvudredaktören medverkar Randi Rønning Balsvik, Denis Belyaev, Irina Chernyakova, Matti Enbuske, Vladislav Goldin, Alexey Golubev, Rune Blix Hagen, Lars Ivar Hansen, Lassi Heininen, Rolf Hugoson, Geir Hønneland, Vladimir Karelin, Alexey Kiselev, Petri Koikkalainen, Kjell Lundholm, Maria Lähteenmäki, Liubov Maksimova, Jens Petter Nielsen, Maurits Nyström, Alexandr Pashkov, Carina Rönqvist, Matti Salo, Viktor Semënov, Hallvard Tjelmeland, Marja Tuominen och Jouko Vahtola.

Lotta Fernstål, Petter Hellström, Magnus Minnbergh & Fredrik Svanberg (red.), *Sverige i tiden: Historier om ett levande land* (Stockholm: Historiska museet 2015). 135 s.

Sverige i tiden skildrar kulturarv, identitet och bruket av historien för politiska syften och syftar till att problematisera idéerna om det svenska och vem som är svensk. Boken behandlar bland annat ämnen som Karl XII, vikingar, guldkusten, fika, kebabpizza, eurovision och nationaldagen. Den riktar sig till alla historieintresserade och till lärare och elever i skolans historieundervisning. Förutom redaktörerna medverkar Stefan Bohman, Maja Hagerman, Katherine Hauptman, Maria Jansén, Qaisar Mahmood, Annie Mattsson, Jonas Monié Nordin, Annika Windahl Pontén och Kerstin Thörn.

Malin Gustavsson & Dag Retsö (red.), *Långa linjer och många fält: Festskrift till Johan Söderberg*, Stockholm Studies in Economic History 65 (Stockholm: Stockholms universitet 2015). 384 s.

Denna festskrift till professor Johan Söderberg innehåller 13 bidrag skrivna av svenska forskare och en klimathistoriker från USA samt en lista över Johan Söderbergs tryckta skrifter 1973–2014. Boken är indelad i tre delar: Medeltida och tidigmodern historia, Teori, metod, didaktik och Modern historia. Förutom redaktörerna medverkar Rolf Adamson, Johanna Andersson Raeder, Gabriela Bjarne Larsson, Rodney Edvinsson, Bo Franzén, Arne Jarrick, Ulf Jonsson, Lars Magnusson, Janken Myrdal, Therese Nordlund Edvinsson, Astrid E. J. Ogilvie, Ronny Pettersson, Maria Sjöberg och Yvonne Svanström.

Merit Laine (red.), *Hedvig Eleonora: Den svenska barockens drottning*, Skrifter från Kungl. Husgerådskammaren 15 (Stockholm: Kungl. Husgerådskammaren & Votum Förlag 2015). 233 s.

Denna rikt illustrerade populärvetenskapliga bok uppmärksammar Riksänkedrottningen Hedvig Eleonoras (av Holstein-Gottorp, 1636–1715) stora betydelse i sin samtid och för vårt kulturarv. Antologin innehåller 63 bidrag skrivna av svenska och internationella forskare. Utöver redaktören medverkar Mikael Ahlund, Björn Asker, Gabriele Ball, Jill Bepler, Carolina Brown Ahlund, Jan Brunius, Görel Cavalli-Björkman, Gunilla Dahlberg, Lena Dahrén, Jan Drees, Inga Elmqvist Söderlund, Johan Eriksson, Micael Ernstell, Inger Estham, Stefano Fogelberg Rota, Doris Gersti, Kerstin Hagsgård, Jørgen Hein, Linda Hinners, Erik A. De Jong, Eva-Lena Karlsson, Lars Olof Larsson, Valborg Lindgärde, Lars Ljungström, Kristoffer Neville, Margareta Nockert, Sabrina Norlander Eliasson, Magnus Olausson, Fabian Persson, Lena Rangström, Maria Schildt, Karin Sidén, Lisa Skogh, Mårten Snickare, Karin Tetteris, Lena Tuuli, Mara R. Wade och Helen Watanabe-O’Kelly.

David Ludvigsson & Alan Booth (red.), *Enriching History Teaching and Learning: Challenges, Possibilities, Practice*, Skrifter från Forum för ämnesdidaktik 8 (Linköping: Linköping University 2015). 141 s.

Denna konferensvolym innehåller sju bidrag, skrivna av svenska och internationella forskare, som alla behandlar frågan om undervisning och lärande i historia som term och i praktik. Förutom redaktörerna medverkar Stefan Ekecrantz, K.G. Hammarlund, Friederike Neumann, György Nováky, Ulf Olsson, Jenny Parliden, Andrei Sokolov och Alison Twells.

Per Lundin & Thomas Kaiserfeld (red.), *The Making of European Consumption: Facing the American Challenge*, The Palgrave Macmillan Transnational History Series (Basingstoke: Palgrave Macmillan 2015). 256 s.

The Making of European Consumption ifrågasätter bilden av ett efterkrigstida Europa hänfört av ett Amerika uppbyggt på marknadstänkande och konsumtion. Det gavs ingen entydig och homogen bild utan det nya Europa byggdes upp på olika receptioner av amerikanska ideal och modeller. Förutom redaktörerna medverkar Adri A. Albert de la Bruhèze, Kjetil Fallan, Terje Finstad, Stig Kvaal, Mary Nolan, David Nye, Emanuela Scarpellini, Karin Zachmann och Per Østby.

Martin Nykvist & Alexander Mauritz (red.), *Kyrkan och idrotten under 2000 år: Antika, medeltida och moderna attityder till idrott* (Malmö: Universus Academic Press 2015). 365 s.

Boken skildrar förhållandet mellan kyrka och idrott och är skriven av historiker, kyrkohistoriker, kyrkovetare, bibelvetare, idrottsvetare, religions-sociologer och teologer. Den redogör för bland annat idrottsbilder i Nya testamentet, kyrkliga uppfattningar om "idrott" under medeltiden, idrott och det maskulina ungdomsidealet i *Ungdomsvännen* 1900–1914, idrott i den svenska pingströrelsen 1940–1980 samt idrottspsalmer och läktarsånger. Förutom redaktörerna medverkar Janna Granholm, Joel Halldorf, Anders Jarlert, Simon Lampenius, Mikael Lindfelt, Elin Malmer, Hugh McLeod, Mikko Mäkelä, Bertil Nilsson, Magdalena Nordin, Sven-Åke Selander, Hanna Stenström, Gudmundur Sæmundsson, Ville Väänänen och Andreas Westergren.

Niklas Olsen, Karl Christian Lammers & Palle Rsolyng-Jensen (red.), *Nazismen, universiteterne og videnskaben i Danmark*, Danish Humanist Texts and Studies 51 (Köpenhamn: Museum Tusulanums Forlag 2015). 358 s.

Nazismen, universiteterne og videnskaben i Danmark undersöker hur vetenskapsmän på de danska universiteten reagerade på de utmaningar som nazismen ställde dem inför från 1933 till 1945. Forskare som historikern Aage Friis och fysikern Niels Bohr tog tydligt avstånd medan andra inte gjorde det. Antologin belyser de danska institutionernas och de enskilda aktörernas manöverutrymme och intressen under perioden. Förutom redaktörerna medverkar Finn Aaserud, Christoph Cornelissen, Lene Koch, Lasse Olufson, Lars Schreiber Pedersen, Jens Holger Schjørring, Henrik Kragh Sørensen, Henrik Tjørnelund.

Panu Pulma (red.), *De finska romernas historia från svenska tiden till 2000-talet* (Helsingfors & Stockholm: Svenska litteratursällskapet i Finland & Bokförlaget Atlantis 2015). 503 s.

Denna antologi vill synliggöra romerna som i närmare 500 år varit en del av det finska samhället men utan att synas i historieforskningen. Verket behandlar de finska romernas historia, språk och kultur och ger även röst åt romerna själva genom intervjuer. Boken är rikt illustrerad med svartvita fotografier från tiden. Förutom redaktören medverkar Risto Blomster, Anca Enache, Sarita Friman-Korpela, Kimmo Granqvist, Janette Grönfors, Raila Halmetoja, Henry Hedman, Inka Jeskanen, Pekka Laaksonen, Väinö Lind-

berg, Gunni Nordström, Tuula Rekola, Marko Stenroos, Miika Tervonen och Anna Maria Viljanen.

ARKIVÖVERSIKTER, KÄLLPUBLIKATIONER OCH HANDBÖCKER

Klara Arnberg, Pia Laskar & Fia Sundevall (red.), *Sexualpolitiska nyckeltexter* (Stockholm: Leopard förlag 2015). 512 s.

Denna källutgåva presenterar viktiga sexualpolitiska nyckeltexter från eller om Sverige. Texterna är kommenterade av forskare inom sexualhistoria i en vid mening och sträcker sig över fyra århundraden, från 1608 fram till 2010. De behandlar bland annat (i kronologisk ordning) ämnen som svensk kolonialism i Sápmi, våldtäkt, bordelldiktning, feminism och sedlighet, pornografianklagelser, sexualundervisning för barn, prostitution, äktenskap, abort, den svenska synden, lesbisk feminism och HIV/AIDS. Boken är försedd med person- och sakregister.

Brott och straff i arkiven: Årsbok för Riksarkivet och Landsarkiven (Stockholm: Riksarkivet 2015). 288 s.

På Riksarkivet finns åtskilliga hyllmetrar om brott och straff. Riksarkivets årsbok 2015 presenterar ett urval ur arkivens innehåll på detta tema. I boken behandlas bland annat domböcker och bouppteckningar, militär rättskipning och militära domböcker, tänkeböcker och andra anklagelseakter från olika tider av historien. Utöver temat om brott och straff redogörs för även några inkomna enskilda arkiv 2014, databasen Fornsvensk bibliografi, databasen över Axel Oxenstiernas skrifter och brev samt nya heraldiska vapen, fana och logotyp 2014.

Antoinette Ramsay Herthelius (red.), *Kungliga hyllningsadresser: En konstskatt i Bernadottebiblioteket*, Skrifter från Kungl. Husgerådskammaren nr 17 (Stockholm: Votum & Gullers förlag 2015). 120 s.

I Bernadottebiblioteket finns en stor samling böcker, cirka 100 000, däribland också sådana som överlämnats som personliga eller officiella gåvor. Dessa är försedda med till exempel lyckönskningar, inbjudningar och hyllningsadresser. Denna populärhistoriska bok lyfter fram ett urval av dessa i syfte att sprida kännedom om de kungliga samlingarna och dörmedladenna kunskap till allmänheten. Boken är rikligt försedd med färgbilder ur samlingarna. Fotografierna är tagna av Alexis Daflos.

Esko Häkli (utg.), *Biskops- och prostvisitationsprotokoll från det äldre Viborgska stiftet: På basis av Albin Simonlins samling kompletterade och utgivna av Esko Häkli* (Helsingfors: Finska kyrkohistoriska samfundet 2015). 445 s.

Av cirka 470 visitationer i Viborgska stiftet har endast 130 visitationsprotokoll bevarats. Dessa publiceras nu för första gången. Protokollen ger en inblick i kyrkans verksamhet på en lokal nivå och visar bland annat på den roll som kyrkan spelade inom undervisning och den religiösa uppfostran. Källorna lämnar information om enskilda personer, om präster, ståndspersoner och allmoge. De ger även en inblick i storpolitiska händelser som till exempel det stora nordiska kriget. Boken är försedd med ett personregister.

Anders Jarlert, *"I dag Konung, i morgon död": Matthias Steuchius likpredikan över Riksänkedrottningen Hedvig Eleonora och Änkehertiginnan Hedvig Sofia* (Lund: Lunds Universitets Kyrkohistoriska Arkiv 2015). 95 s.

Boken presenterar en tidigare otryckt likpredikan över två kungliga personer: Riksänkedrottningen Hedvig Eleonora och Änkehertiginnan Hedvig Sofia. Begravningsakten ägde rum den 15 januari 1717 inom lyckta dörrar med enbart några få personer närvarande. Likpredikan, som hölls i gravvalvet och inte, som annars var brukligt, i predikstolen, ges här ut i faksimil och utskrift, med inledning och kommentar av Anders Jarlert. Anders Jarlert är professor i kyrkohistoria vid Lunds universitet.

Olof Kährström (red.), *För den värmländska lanthushållningens väl: Landshövdingar, akademiker och hushållningssällskap i arbete för agrar modernisering 1790–1820 skildrat i samtida och nyskrivna texter* (Stockholm: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens bibliotek 2015). 224 s.

Denna bok presenterar ett antal texter från perioden 1790–1822 som speglar det nymornade intresset för lantbruk vilket bland annat visades genom hushållningssällskapens verksamhet i Värmland. Tre akademiska avhandlingar från denna tid ingår i boken varav två för första gången är översatta från latin till svenska. Därtill finns också några texter om det värmländska hushållningssällskapets grundande, dess första tid och verksamhet samt några landshövdingeberättelser. I boken ingår en förklarande inledning med historisk översikt som är skriven av redaktören Olof Kährström. Övriga medverkande är Ulf Jansson, Karl-Ivar Kumm och Thomas Ohlsson.

Tomas Lidman (utg.), *Presidenten Fredrik Åkermans PM: Dagboksanteckningar 1841–65* (Stockholm: Kungl. Samfundet för utgivandet av handskrifter rörande Skandinaviens historia 2015). 420 s.

Källutgåvan utgörs av den svenske ämbetsmannen Fredrik Åkermans dagbok, "PM", som han skrev 1841–1865. Syftet med dagboken var, enligt Åkerman själv, att för historien "föra ett och annat av allmänt intresse till minnet, som annars skulle gå förlorat, eller ock, vad värre är, bliva orätt bedömt". Den ger en inblick i den högsta statsledningen med Karl Johan, Oskar I och Karl XV i fokus och skildrar bland annat det framväxande utbildningsväsendet, fångvårdens reorganisering och fyrståndsriksdagens upplösning 1865/66. Boken är utgiven med kommentarer och med en inledning av Tomas Lidman.

Tryggve Siltberg (red.), *Gotlandskyrkan under dansktiden och dess förspel: Epokerna och urkunderna*, Arkiv på Gotland 11, skriftserie för Landsarkivet i Visby och Regionarkivet på Gotland (Klintehamn: Bokprojektet 2015). 800 s.

Denna bok presenterar Gotlands kyrkohistoria från reformationen fram till 1600-talets mitt. Den återger huvudsakligen de relevanta urkunderna i ämnet men gör även sidoblickar bakåt och framåt i tiden samt inplacerar källserierna i historiska kontexter. Källorna som lyfts fram och återges i direkta citat rör endast Gotlands historia med särskild anknytning till kyrkliga förhållanden. Boken avslutas med en sammanfattning, förklaringar, litteratur och tryckta källor samt ort- och personregister. Tryggve Siltberg är fil. dr, landsarkivarie emeritus vid Landsarkivet i Visby.